

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercuria si Sambat'a.

Pretiuulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dnu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie seu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 98.

— Sibiu, Sambata 6/18 Decembre. —

1880.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“.

Diariu politicu, national-economicu si literariu:

pe anulu alu IV-lea

carele se incepe cu 1/13 Ianuariu 1881.

Apropiandu-se finea anului curente, deschidemu prenumeratiune noua la diariulu nostru, totu pe langa conditiunile cunoscute de mai inainte.

Pretiuulu de abonamentu este:

In laintrulu monarchiei pe 12 luni 8 fl., pe 6 luni 4 fl. v. a.

In strainatate 22 franci pe 12 luni, 11 franci pe 6 luni, din cauza că de unu anu incóce porto in afara, in locu de a scade, s'a mai adaosu cu $\frac{1}{3}$ din ce fusese până atunci.

In Sibiu pretiuulu este 3 fl. 50 cr. pe 6 luni; dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Fiindu-că nu ne convine a tipari prea multe exemplarie de prisosu, rogamu pe dnii abonati, că se binevoiesca a inainta oo. adrese si pretiuulu pre câtu se pôte mai curendu, ceea ce se pôte mai usioru prin mandate (asemnatiuni) postali, de a dreptulu la redactiune in Sibiu. Piat'a mica Nr. 27.

Adresele se fia scrise curatu, cu caractere clare, si dupace statiunile de posta se inmultiescu mereu chiaru si pe 'la sate, in prea multe casuri este neconditionatu necessariu a se insemna si comitatulu respectivu.

Resultatele ostenelelor nostre de trei ani, le supunemu cu consciintia linistita la judecat'a acelor lectori, carii nu'si pregetara a urmari activitatea nostra dela inceputu si până astadi.

Redactiunea.

Unu ungaru cu minte.

Sub acestu titlu sarcasticu diariulu din Sibiu „Siebenbürgisch deutsches Tageblatt“ nu face mai multu, decâtu reproduce in Nr. seu din 14 Dec. cuventarea unuia din barbati mai de frunte, ungaru din Ungari'a, pronuntiatu in sinulu cunoscutei comisiuni (enquête) administrative de 30 membrii, despre care tractaseramu si noi, anume in Nr. nostru 93 pe largu. Acelu barbatu este domnulu Paulu Barcsak, consiliariu regescu si vicecomite alu comitatului Presburg (Poson). D-vóstra sciti, că in Ungari'a unu vicecomite este mai multu decâtu unu comite supremu (főispány) in Transilvani'a si decâtu unu prefectu in Romani'a.

In un'a din siedintiele memorabilei enquête cestiunea era pusa: cum se se póta estermine limbile nemagiare si a se magiarisa tóte nationalitatile Ungariei si ale Transilvaniei. Ministrulu Colomanu Tisza aflase intre altele si mediulocu de a magiarisa pe cale administrativa, inse asia, că oficialii municipali se nu fia denumiti, ci alesi, éca asia, precum se alegu pana acuma prin candidatiune si individi nemagiari, dara apoi se li se ia parol'a, daca nu chiaru juramentulu, că daca voru fi alesi, voru lucra din respoteri la magiarisarea poporaloru, fiacare in cerculu loru de activitate.

Acestea pareri nefericite dn. Barcsak le combatu cu argumente si cu o logica admirabile, precum nu ar fi asteptatu mai nimeni dela unu magiaru pusu in functiune inalta si chiamatu in comisiune de a dreptulu din increderea ministrului. Noi avem a face aci numai cu partea a dou'a din acea polemia a numitului vicecomite. Intiesulu ei genuinu este acesta:

Dn. ministru-presedente Colomanu Tisza este fórtu multu preocupatu si influentiatu de ide'a statului ungarescu, pe care elu nu si'lu pôte

nicidecum imagina fara unificarea lui prin singur'a limba magiara, sau adeca se o spunemu curatu, dice dn. Barcsak: ministrulu este agiatu de cestiunea nationalitatiloru, si crede că propagarea limbei magiare pôte fi inaintata fórtu multu prin oficiali alesi. Eu din partea mea nu punu temeiu nici pe alegerea nici pe denumirea oficialiloru, candu e vorba de magiarisare. Nationalitatile sunt nisce arbori multu mai gigantici, decâtu se'i póta dn. ministru taia cu o secure atátu de mica. Astadi ide'a nationalitatiloru este mai multu decâtu o idea, ea este dejá o putere activa si inca una din cele mai cumplite. Rót'a nationalitatiloru nu se mai pôte opri astadi cu pedece mici. Ce e dreptu, istori'a ne arata exemple, că o natiune au assimilat sau absorbitu pe alt'a prin limb'a sa; acela inse a fostu totudeauna, sau resultatulu unui numeru preponderantu (mii'a preste suta), sau alu unei superioritati spirituale gigantice, precum a fostu inalt'a cultura si civilizatiune a Eliniloru si a Romaniloru (fačia cu tóte popórale lipsite chiaru si de Alfabetu). Afara de acésta, in ambele casuri s'au mai cerutu coincidenti'a unui mare numeru de alte inpregiurari fórtu favorabili si anume unu timpu indelungatu de secolu, pentru-că unu poporu de cea mai inalta cultura se absorba in sine pe altulu necultivatulu.

Nici unic'a din acestea inpregiurari nu vei aflá, că se fia in favórea magiarisarei. Statistic'a nostra pôte că se invente (se nascocésca, se scornésca) multe lucruri si adeverate, si falsificate; acésta sciintia inse nici-odata nu va ajunge asia departe, că se ne convinga, că numerulu magiariloru curati ar fi atátu de mare, in câtu se póta assimila si inghití pe celelalte nationalitati. Relativu la conditiunea a dou'a, care ar trebui se fia superioritatea spirituale, cultura mai inalta decâtu a altoru popóra, eu unulu (Barcsak) nici-odata nu voiu cutedia se'mi facu o ilusiune că acésta, nu'mi voiu lega ochii că se credu, că natiunile nemagiare din Ungari'a nu aru mai aflá in tóta Europ'a vreunu altu magnetu nationale, cu putere atractiva neasemenatu mai mare decâtu ar fi Ungari'a si Budapest'a. In fine ar trebui se fia cu totul orbi acei magiari, cari aru crede, că conjuncturele, că inpregiurarile actuali din Europ'a aru fi câtu de puçinu favorabili pentru propagarea magiarismului si esterminearea altoru limbi din Ungari'a. La processulu desnacionalisarei se cere că conditiune absoluta, că se avemu pace indelungata pe diecimi sau si pe suta de ani, care inse nu este asecurata nici pe câte 2—3 ani.

Au fostu odata in sinulu natiunei nostre — continua dn. Barcsak — barbati cu inspiratiune profetica, cari au indemnatu de multu la magiarisare, vocea loru inse au resunatu in desiertu, că-ci contimpurarii nu 'iau ascultatulu.*) Astadi potemu fi fórtu ingrijati, că mediulocele vechi de magiarisare nu mai potu avea nici-unu resultatulu doritu. Acelea midiuloce potu fi amvonulu (preotimea) si scól'a (professorii, inventiatorii). Dela amvonu, dela bisericu statulu nu mai pôte astepta că se fia ajutatulu de către cleruri in planulu magiarisarei, din cauza că elu prea a respinsu si respinge dela sine pe cleruri. Ar fi scól'a; dara inspectorii de scóle pusi inadinsu că se magiarisedie, abia visitédia scólele odata sau de câte 2 ori pe anu. In scóle domnesce spiritulu dascaliloru, éra nu alu inspectoriloru. Eu nu

*) Convictiunea nostra individuale intemeiata pe studii psihologice si ethnographice, cum si pe esperienti'a parintiloru nostrii este, că de aru fi inceputu ungaru cu magiarisarea inainte cu 100 si cu 200 de ani, totu nu aru fi scosu mai multu la cale, decâtu aru fi castigatu cu cátiva renegati mai multi; massele de milliõe ale popóraloru aru fi remasu aceleasi; literatur'a loru si comunicarea cu Europ'a aru fi totu cea de astadi, pôte numai cu câteva resboie civili mai multu. Germanii că sunt germani, potutau ei desnacionalisa pe locuitorii celoru 14 + 5 = 19 regimente granitiarie? Nici decum.
Not'a Red.

asteptu nimicu dela docenti pentru propagarea magiarismului; mai multu: eu me temu că adversarii nostrii ne voru fi mai periculosi atunci, candu voru cunósce limb'a nostra magiara, decâtu daca nu o aru cunósce nicidecum.

Dela functionarii publici, dela cari inca se pretinde că se magiarisedie pe popóra, prea puçinu se pôte astepta. Las' că ei isi petrecu viét'i'a mai multu cu scrisulu in birouri si cancelarii, prin urmare nici că potu veni in contactu cu poporulu, dara apoi si acei ce au a face cu poporulu, trecu totu numai de ómeni pusi spre a nacaji (mortifica) pe lume. Baronulu Oetves scrisese intr'o carte de ale sale, că nimicu nu este mai usioru de câtu a provoca pe aristocrati'a vechia la revolutiune, vorbindu cu ea latinesce si dicundu'i trei cuvente: Conscriptio, Portio, Contributio. Astadi poporulu a mai inventiatu si pe alu patrula: Executio in tóte variatiunile. Acésta este scól'a latinésca, la care chiama functionarii publici pe poporu. Cu lectiuni de acestea este absolutu preste potiuntia se castige animile poporului si cu atátu mai puçinu se magiarisedie vreodata pe vreo nationalitate.

De aci incolo dn. consiliariu reg. Barcsak aduce de exemplu chiaru comitatulu Presburg (82 mil. □ cu 300 mii de locuitori), in a carui frunte stá elu cá vicecomite, si dice, că magiarii au scapatatu si scadiutu tare in numeru si in avere; ei sunt patrioti mari, dara ce le folosesc, daca au saracitu. Germanii au trecutulu până acuma totu de buni patrioti; dupace inse sunt luati din tóte partile la góna din caus'a nationalitatiei loru, tineti miute, că voru cauta si ei protectiune in afara, mai alesu că'si aducu prea bine aminte de candu dietele se tineau in cetatea loru, tóte desbaterile curgeau latinesce, si acésta lupta de nationalitati nu era cunoscuta. Pre legea prin care se impune limb'a magiara si in scólele elementarie, abia s'a uscatu negrel'a; candu se dea ea resultatele dorite? Nu cumva se trimitemu pe toti locuitorii din Presburg la Dobritinu, că se invetie ungresce? Slovicii in fine stau linistiti; se pare inse, că si ei suspina dupa timpurile mai bune, care au trecutulu dela densii.

In fine dn. Barcsak róga pe ministru si pe toti propagandistii magiarismului, că se mai lase din acelu fanaticismu si se caute cu totul alte midiuloce de a indulci pe nationalitati către patri'a comuna, éra intre acelea afla elu, că se cere o politica mai intielépta in afara, administratiune multu mai buna decâtu este cea ungresca, si mai alesu că ungaru se nu se porte cu atáta ura si asuprire către cei de alta nationalitate, că-ci limb'a este unu tesauru scumpu, dara nu unicu in lume; in fine magiarii se mai invetie si din catastrofele vécuriloru trecute etc.

Asia vorbesce astadi pe la capetulu anului 1880 unu magiaru fruntasu cá Barcsak, asia simtu multi magiari moderati, caroru inse le lipsesc curagiulu de a'si manifesta cugetele loru. Ce dicu óre la acestea acei romani, intru cari n'a mai remasu credintia nici câtu unu graunte de mustariu?

Transilvani'a.

— (Agitatiuni electorali. Conscriptiuni. Executiuni. Lipsa de lucratori s. a.) Diariele din opositiune voru a sci, că deputatii partidei dela putere, care'si dá siesi nume de liberala, tinu la Budapesta de pe acuma confirentie dese electorali, sér'a până către mediulu noptiei si mesurile care se decida a se lua, se comunica cu tóte comitetele loru din tíera, ai caroru membrii apoi sunt obligati se lucre fiacare in cerculu seu, se alerge in tóte partile, spre a inrola câtu se pôte mai multi alegatori, spre a'i injuga mai tardiu la carulu de triumfu alu ministeriului. Fia-care comitetu are câte unu cassariu.

Bani se aduna si prin colecte, cei mai multi inse vinu de susu, sau si dela mai multi candidati de cei cu pungile gróse. Tóte acestea mesuri se iau in mare secretu, din cauza că partidele se ferescu unele de altele, si numai dupa anumite simptome poti combina, care alu cui este. Din câte citimu si din câte ni se mai si scriu, nu incupe cea mai mica indoiele, că asupra celor 75 de cercuri electorali din Transilvani'a si asupra celor din Banatu, locuite mai alesu de romani, se voru arunca din nou candidatii ambelor partide, intocma precum se arunca lupii intre oi. Fugi-voru pastorii, sau se voru amesteca cu lupii, ori că voru apuca maciuc'a cuventului? Se va vedea preste câteva luni. Comitetul electoral romanescu si-a facutu din partea sa datori'a, faca si-o si altii din partea lor. Scimu bine că s'a latitu scirea in tóta Transilvani'a, că unu omu de omenia romanu, voidu se intre si mai afundu in grati'a ministrului, 'ia comunicatu in originalu o epistola, prin care fusese si elu invitat la o conferentia electorale. Ce'i va fi mai disu ori scriu acelu omu de omenia ministrului, nu se scie tocma curatu, destulu că l'a bagatu in spaima, sau incau au aflatu de bine a se spariia si a intreba pe unii dintre romanii de rang inaltu, că ce vreu valachii, se sparga integritatea statului?

Dara misieli de natur'a acestora se nu des-guste pe nimeni dintre noi; că de candu lumea, n'au existatu nici-o natiune si nici-unu poporu fara tradatori. Ungurii au conspiratu fórté desu in vieti'a loru nationale, dara totudeauna au fostu tradati, totu de sangele lor si iau dusu la pierdiare. In complotulu celu mare alu abatelui Martinovics la 1794 abia au fostu amestecati 75 de insi, candu unulu din ei iau si vendutu si au cadiutu capetele corifeiloru Martinovics, comite Sigray, Szt. Mariay, Laczkovits, Hajnoczy, Szolarcsik, éra poetulu Kazinczy si multime altii au ajunsu in temnitie. Totu asia o patisera ungurii si in 1854/5, candu se dice că 'iar fi tradatu unu arestantu de ai lor, tinutu aici in Sibiu, prin care ajunsera patru insi in furci. Totu asia inainte cu 50 de ani, candu cu br. Veselényi, Lovassy etc. etc.

Romanii n'au pana in dio'a de astadi idea de ceea ce se dice complotu, conspiratiune. Ei conspira in midiuloculu comunei, sau de inaintea bisericeii, la drumu, la lucrulu campului si in cárciuma! De vreo 20 de ani incóce au inceputu si romanii literati se tina in epoce mai grele câte o conferentia nationala si politica, mai si câte o convenire de literati, totudeauna cu usile deschise. Dara ce se vedi, grija mare, telegrame in susu si in josu, apparatusu de politicieni, gendarmi, uneori si de putere ostasiésca.

Sunt nelegiuite conferentiele electorale? Nicidecum, ci tocma din contra, ele sunt si legali, si fórté necesarie, afara numai daca cumva vieti'a constitutionala si parlamentaria este numai o minciuna; că-ci in acelu casu conferentiele aru fi bune că se facemu numai castigu ospetariloru si cafenariloru.

„Herm. Ztg.“ din 15 Dec. comunica cu mare bucuria din partea sa, că diariu ministeriale, că comunele romanesci din comitatulu Fagarasiului aru fi trimisu dilele acestea delegati la o conferentia electorale in Fagarasiu, unde s'ar fi decisu activitate electorale. De au tinutu ori nu, Fagarasiani conferentia electorale, vomu aflá si noi cătu mai curendu, că Fagarasiulu nu e preste lume; éra in casu de a o fi tinutu si daca se voru fi declarat pentru activitate, cu acésta nu ni se spune nici-unu lucru nou, că-ci acei vreo 3 mii de privilegiati (boieri) totudeauna au participatu la alegeri si mai niciodata n'au alesu romanu; éra poporatiunea intréga de preste 83 mii de locuitori abia are patru sute de alegatori, precum amu documentatu in ciclulu nostru de 9 articlii electorali. Diariile gubernementali ne-aru indatorá pe noi cu altu-ceva: daca aru binevoi se ne spuna de pre acuma, cătu va costa unu votu la alegerile viitórie?

Se lasamu glumele. Tineti ómeni buni conferentie electorali care pe unde sunteti, nu ve genati de nici-unu spionu. Tineti-ve opiniunea in reserva, precum o tinu si altii, carii nici-odata nu o léga de nasulu nostru; aveti patientia pana la o conferentia electorale convocata in tóta regul'a.

— A trei'óra mai reflectamu pe publiculu nostru la modalitatea numerarei poporului, pentru care se facu pregatiri in tóta tier'a; inse cum? Éca ne spune insusi ministerialulu „Kelet“ din 15 Dec., că asia precum s'a decisu a se numera sufletele, locuintele omenesci si chiaru vitele de casa, e preste potintia că se ésa cifre autentice, că-ci se voru comitte totu erorile gróse din a. 1870, candu multime de agenti pusi cá se numere, n'au

mersu din casa in casa, ci s'au asediatu la casa comunala séu cine scie unde, si acolo au numeratu dupa spus'a unuia si altuia, pe nimerite. Las' că locuitorii toturor tieriloru au avutu totudeauna a-versiune asupra numeratureloru statistice; dara apoi mai virtosu in epoc'a nóstra bogata de atâtea contributiuni, taxe si accise, câte litere sunt in alfabetu, au intratu fric'a in ósele toturor, că gubernulu cugeta se mai incarce câteva dari (biruri). Si fiindu-că de câteva ani incóce se platesce darea capului nu numai dela capulu familii, dela barbatu, ci si dela femeia, si dela fetiori si fete, daca trecu de 16 ani, precum si dela servitórie, se prea intielege, că pe ómeni ii apuca florile candu vedu pe agentii puterii mergendu din casa in casa. „Kelet“ ese cu propunerea bizara, că auctoritatile politice se constringa pe preoti a merge alaturea cu agentii din casa in casa, cu matriculele baptisatorulu, cununatorulu, mortiloru subtióra, se le ajute a numera pe ómeni. Asia; dara la locuinte si la vite cine se le ajute? Nu cumva preotii se se degrade la rol'a denuntiantiloru? Sermana preotime, la ce stare de compatimitu ai ajunsu tu in, acésta epoca egipténa si bizantina!

Nu ascundeti romani numerulu sufletelor, că totu nu ve folosese nimicu; dara se nu suferiti nici de cum, că se ve scriia la alte limbi si la alte legi; nu ve vindeti sangele vostru, precum au vendutu fiii lui Jacobu pe fratele lor Josifu, că se nu platiti cu o robia noua.

Totu „Kelet“ mai aduce o scire fórté curiósá: că romanii si secuii nu voiescu se taia lemne de lucru si de focu in padurile statului din dominiile Gelau si Gurgiu (Görgény) nici cu simbria buna, si că intendentii fiscali au fostu siliti se aduca lucratori cu plata tocma din Poloni'a russésca. Scirea ni se pare fabulósá, in casu inse de a se adevéri, ea ar fi prea semnificativa. Rogamu pe amicii din Clusiu si S.-Reginu, că se binevoiesca a ne informá in cestiune.

— Dela Brasiovu totu mai avem sciri fórté triste despre ból'a versatului (bubatu, variola). In lun'a acésta din 5 pana 11 Dec. s'au mai bolnavitu 113 persóne, din cari au moritu 22. Asia numerulu bolnaviloru de versatu negru in locu se scadia, a mai crescutu din ce érá pana inainte cu 2 septemani.

Revista política.

Situatiunea se schimba in dilele nóstre mai asia de iute, că si figurele intr'unu caleidoscopu. Exemplu viu avem éra totu din Orientu.

Despre dissensiunile dintre Turci'a si Greci'a se credea pana in septeman'a trecuta, că diplomati'a européna induplicase pe greci si pe turci, că se mai cerce odata a se invoí ei intre sine si in totu casulu a traganá lucrulu pana in primavéra. Acésta credintia érá latita mai alesu in capital'a Ungariei si pretotindeni pe unde magiarii dorescu din fundulu sufletulu loru o pace européna celu puçinu de vreo 50 de ani, pentru-că se nu fia turburati aici acasa prin nimicu, intru esterminarea celorlalte limbi nationali, in scaparea celu puçinu de falimentu (bancrutta) de statu si totuodata de domni'a austriaca. Acum inse publica chiaru diariile ministeriali ungueresci sciri fórté triste in respectulu acesta, că-ci éca cum se schimbá situatiunea:

Dupace cadiuse ministerulu lui Tricupis, care se feria a versá sange, actualulu ministeriu esí cu unu proiectu de lege la camera, prin care cere unu imprumutu fórté mare pentru mic'a Grecia, adeca 120 milióne franci. Camer'a ilu votá cu maiortate considerabile. Cine va dá greciloru o suma atátu de mare? Le voru dá acelea piatie de bani, acei capitalisti milionari, acelea popóra, care simpathisédia cu christianismulu in generalu si cu libertatea natiuniloru. Diariile mari, in frunte cu „Journal des Debats“ din Paris, isi au corespondentii lor la Aten'a si prin insulele grecesci, carii asigura cu totii, că Greci'a se póte asemena in timpulu acesta cu o tabera immensa, că-ci totu poporulu de sexulu barbatescu cătu póte manuí arme, este armatu si exercítatu. Preste acestea „Hon“ (ministerialu) din 12 Dec. se dice a fi prea bine informatu, că nu numai Angli'a, dara acuma si Franci'a ar fi fórté aplecata se ajute greciloru cu totuadinsulu. Betranulu ministru de esterne Barthélemi, St. Hilaire, care érá fórté multu pentru pace, se retrage si in loculu lui vine Challe-mel-Lacour, actualele ambassadoru alu Franciei la Londr'a, amicu intimu alu lui Gambeta, carele din partea sa este unu amicu fanaticu alu hellenismulu. Asia sperantiele de pace disparu din nou, si cu atátu mai virtosu, că bulgarii numai atata astépta, că se se incaiere grecii cu turcii, pentrucá

si ei ajutati de muscali, se sara asupra turciloru spre a'i scóte din Rumeli'a orientala.

Pórt'a otomana din partea sa impinge si ea mereu batalióne spre Tessali'a si Epiru, mai alesu că in acelea tieri prea puçinu póte fi vorba de érna, precum este in tierile nóstre.

Din Britani'a mare, dupa tóte informatiunile próspete oficiali trase dela Irlandi'a, poporulu este armatu preste totu, din poterile sale, cu banii sei, si spargerea resboiului civile este la usia.

In Franci'a si mai virtosu in Paris comunnardii si petrolistii sémena că si facu de capu. Vieti'a publica din Franci'a se póte compará in mai multe puncte prea bine cu epocela Romei din resbóiele civili ale lui Sulla si Marius, apoi alu lui Lucius Catilina. Proprietatea si comunismulu, religiunea si atheismulu, casatori'a regulata si nici nu poligami'a, ci desfranarea selbatica, isi stau façia in façia, si este mare temere, că lupt'a intre aceste doctrine va sparge mai curendu séu mai tardiu si va fi mai crunta, pusa pe esterminare multu mai intinsa, de cătu au fostu tóte resbóiele civili de 90 de ani incóce. Dara societatea vechia cu doctrinele sale milenarie mai este inca fara nici o asemenare si mai numerósá, si mai compacta, solidaria, de cătu societatea toturor comunistiloru din Europ'a. Vechi'a societate a facutu si pana acuma concessiuni mari socialismulu, anume in ceea ce concerne proprietatea; comunismulu inse si atheismulu nu'i va face in veci, cu nici-unu pretiu din lume. Asia lupt'a va curge pe exterminare, că-ci altu mijlocu nu se mai afla; dreptu de proprietate séu mórté, religiune séu mórté, ordine sociale séu mórté, alta cale, din mare nefericire, nu se vede.

Croati'a.

In locu de sciri politice, se continua scirile cele mai fioróse despre mani'a naturei. Cutremurulu nu mai voiesce se incetiedie. Dela celu mare, de candu se prefacura in ruine biserici, palaturi, institute publice si mai multe sute de case, au mai fostu câteva tremuraturi mai usióre, fara a mai adaoge si alte ruine; dara in nóptea din 9 Decem. s'a innoitu unu cutremuru atátu de tare, in cătu éra si au crepatu paratii la câteva case. Nu este péna pe lume, că se póta descrie fric'a, dorerea si tortur'a locuitoriloru. Cutremurulu vine mai totudeauna cu câte unu murmuru, ori cu siuieratura subterana, că si candu in sinulu pamentulu ar suflá unu ventu turbatu, intr'unu spatiu golu si largu de câteva chilometrii patrati. Cei instruiti in sciintiele naturali si anume in geologia, au inceputu a crede, că atátu capital'a Agram, cătu si intréga acea regiune stá pe vre-unu vulcanu, mai alesu că la unele locuri crepandu pamentulu au si esitu apa cu puçiósa si cu oleiuri subterane.

Locuitorii se apucasera barbatesce de restaurarea edificieloru, mai multe familii refugiate in alte tinuturi se intorsesera pe la casele lor; acum inse éra au intratu spaim'a in ele si stau se fuga care in cátrau voru vedea cu ochii.

Romania.

Sataniculu atentatu asupra vietei ministrului-presedente Joanu Brateanu.

Scirea telegrafica din 3/15 Decembre ajunsa in tóta Europ'a, se adeveresce intru totu coprinsulu ei fiorosu si odiosu. Barbatulu virtuosu, barbatulu iubit si stimatu nu numai de amicii, dara chiaru de adversarii sei, fu atacatu de cátra unu omu din cei mai infami cu unu cutitu mare dreptu asupra animei, apoi si asupra capului, dara man'a asasinului fu paralisata prin o rara presentia de spiritu, apoi fu si trantitu la pamentu. Numele lui blastematu este Ivan (pe romanescce Joanu) Petrariu. Dara se ascultamu in ordine pe câteva diarie din capital'a Bucuresci, fara nici o distinctiune de colóre politica, de ministeriali sau opositionali.

Atentatulu in contra d-lui Brateanu.

A séra, in data dupa atentatu publicaramu urmatórele in editiunea de diminétia a numerului precedente:

Asta séra, la ór'a 5 si jumetate, la esirea din Camera, unu individuu anume Petrariu, avendu antecedentele cele mai rele, a lovit cu unu cutitu pe domnulu Joanu Brateanu, presiedintele consiliului de ministri.

D. Brateanu 'i-a opritu bratiulu astfelu, in cătu cutitulu a strapunsu numai paltonulu, la partea peptului.

D. Brateanu s'a luptatu singuru cu atentato-

rele, de si acesta este unu omu tare, in timpul de câteva secunde. In acea lupta d. Brateanu a fostu foarte usioru ranitu in doue locuri la capu si la unu locu in obrasu. Inse din fericire este numai pelea atinsa.

In acea lupta, alergandu d. deputatu Goga care tocmai atunci esia dela Camera, a lovit in capu pe atentatore cu bastonulu, apoi unu usieru si 2, 3 deputati pusera mana pe elu.

D. Brateanu a venitu indata acasa; doui medici au venitu asemenea si, dupa ce au spalatu sangele, au facutu pansamentulu, declarandu că nu este absolutu nimicu seriosu in aceste usiore rane.

Atentatorele a fostu indata arestatu si justiti'a informédia; elu s'a servitu de unu cutitu nou cu lama de vreo 20 centimetre.

Lovitur'a de bastonu, data de d. Goga, a ruptu cutitul in patru bucati. Bucatile cutitului s'au gasitu patate in doue locuri cu sange.

Antecedentele atentatorului.

Atentatorulu se numesce Ivan Petraru; elu a fostu professoru in Bucuresci, in Tirgovisce si acum erá functionariu la ministeriulu de finantie.

Că professoru in Bucuresci si directoru de scóla, elu a incassatu mandatulu de retributiunile profesorilor dela gimnasiulu unde erá directoru si s'a facutu neveditu, fugendu in strainatate, impreuna cu o suma de 20,000 lei ai unei casse de economia din Bucuresci. Elu 'si-a parasitu atunci famili'a, soçi'a si copiii in cea mai adenca miseria. Acestea s'au intemplat pe timpul espositiunii universale dela Vien'a. Dupa cătáva timpu s'a intorsu in tíera.

In urma, fara a se sci negresitu, antecedentele lui care'lu facea nedemnu de vreo functiune a statului a fostu numitu professoru la gimnasiulu din Tirgovisce. Acolo elu a inceputu a redacta unu diariu de opositiune, numitu — pare-ni-se — „Tirgoviscea.“

Venitu in Bucuresci, fara a se sci relele lui antecedente si recomandatu nu scimu de cine, Petrariu a fostu numitu functionariu la beuturile spiritóse, functiune pe care o ocupá si in momentul candu a comisu atentatulu.

Unu diariu pretinde, că administratiunea financeloru ar fi luat mesuri de a'lu departá din functiune.

Cercetaramu cu deamenuntulu si ne convinseram, că antecedentele lui nu erau de locu cunoscutu la ministeriu si nici vorba n'a fostu de departarea lui din functiune.

3 óre.

In siedinti'a de astadi a Camerii, dupa ce domnu presedinte C. A. Rosetti a comunicau, că a séra s'a comisu unu atentatu contra domnului presedinte alu consiliului, Camer'a — dupa cuvintele rostite de d-nii G. Chitiu, Al. Lahovari, N. Blaremburg, V. Maniu si ministrulu de esterne — cari au inferatu toti acelu criminalu atentatu, a votatu in unanimitate urmatórea motiune:

„Camer'a, in fatia odiosului atentatu comisu in contra vietiei primului ministru, d. J. C. Brateanu, vestejesce crim'a si decide:

„O deputatiune de 30 membrii ai Parlamentului, trasi la sorti cu intregulu biurou va merge se felicite pe domnulu Brateanu si famili'a d-sale pentru fericit'a salvare a vietiei sale, aretandu-i unanimele simpathii ale reprezentatiunii nationale.

(Semnati) G. Chitiu, D. Cariagdi, G. Marzescu, C. Boerescu, J. Codrescu, P. P. Carp, M. Ferichide, T. Maiorescu, Gr. Heliade, V. Alexandrescu Urechia, N. Ganea, V. Maniu, Farcasianu, E. Costinescu, Eug. Ghica, Fulgeru, Costinu, Popescu, Stolojanu, Ciupercescu, Zamfirescu, D. Ghica, Vizanti, Buescu, Sefendachi, Triandafilu, Retoridi, Capreanu, Dimancea, Bechianu, P. Bordea, G. Camarasu, Cantemiru, Parpali, Tescanu, Hagi-Nicola, G. Monteoru, Costescu, Comaneanu, Nicorescu, Cernatescu, V. Mitrea, Perieteanu-Buzeu, Chenciu, Corbu, Giuvara, Guranu, Castroianu, Urdica, Moscu, Vilacrosu, Grigorescu, Poroianu, gen. Calinescu, dr. Maldarescu, Margaritescu, Al. Sihleanu.

Acésta motiune a fostu admisa cu aclamatiuni unanime.

Deputatiunea Camerei se va duce la d. Brateanu astadi la 5 óre. (Dupa Romanulu.)

Nu gasimu cuvinte destulu de energice pentru a infera unu asemenea atentatu.

Că organu alu unui partid, ce represinta ordinea, condamnamu din tóta anim'a orice atentate, cu atátu mai multu candu ele se indrepta in contra unui barbatu, investitu cu autoritatea statului.

Trebue se condamnamu unu faptu care pune in pericolu insasi existenti'a autoritatii statului, insasi existenti'a ordinii, prin atentate asupra vietii celoru investiti cu autoritatea si insarcinati cu mantinerea ordinii.

Multiamindu lui Dummedieu pentru-cá abatutu deasupra capului ilustrului nostru concetatienu pericólu de a deveni victim'a unei odiose crime, cata se constatamu, că in faci'a acesteia, orice resentimentu de partid, orice divisiune incetédia. Daca ori-cine care, investitu c'o autoritate legale, e amenintiatu, pentru acésta chiaru, de-a intempiná in cale'i cutitulu ucigasiloru, atunci orice legatura intre omu si omu incetédia, atunci se nimicescu insusi bazele de constituire ale unei societati omenesce.

Trebue se ne fia rusine, că romani, că si aci, unde nici una din caile legale de miscare politica si sociala nu e inchisa, se potu gasi individi cari, prin crime de asemenea natura, se arunce o négra pata asupra tierii, asupra caracterului dreptu alu poporului nostru.

Dar fara cuventu s'ar si aruncá o asemenea pata. De multu se scie că in Romani'a se afla ramificatiuni ale unei mari societati internationale, care voiesce resturnarea organizatiunii existente, resturnarea tuturor institutiilor, ce stapanescu in statele moderne. Din partea acestei ramificatiuni se presupune că ar fi venindu si atentatulu acesta.

Daca n'amu relevatu niciodata acésta miscare nesanetósa, daca n'amu combatutu organele ei de publicitate, ce au aparutu până acuma, amu facut'o pentru-cá guvernulu insusi nu dedea semne că 'iar fi atribuindu vreo inportantia, pentru-cá discutandu-le le-amu fi datu reliefu, pentru-cá critic'a e unu pedestalu, ce nu se cuvine ori-cării idei, ori-cării miscari.

Dupace inse periculósele idei venite din taber'a nihilista de preste Prutu, incepu a'si manifestá existenti'a lor prin acte cá acesta, e de datoriu guvernului de a face cercetari si de a descoperi focarele in care s'au incubatu nu numai ideile de resturnare dar si inceputurile criminale de executiune.

Ori câtu de aprinse ar fi certurile intre partidi cari se combatu pe unu teremu legitimu, faciá cu realitatea crimei incetédia tóte si ori-care omu, ce are sentimentulu statului si a ordinii, e indignatu candu in marea lupta de interese si idei legitime, in lupt'a leala, apare din ascunditorile lui, ascutisiulu instrumentelor crimei.

Nu e nici o indoiala că tier'a intréga inpartasesce acestu sentimentu de indignare, că d. Brateanu va fi multu timpu obiectulu unoru calduróse ovatiuni. Si daca primul nostru ministru gasesce cause de legitima intristare in acésta odioasa tentativa, pe de alta parte va aflá de siguru marea mangaiere de a vedea, că prin acésta crima, insusi autoritatea sa va cresce, iubirea de care se bucura din partea si a amiciloru si a adversariloru sei, va spori si se va intari. Asemenea atentate, daca sunt odiose prin natur'a lor, sanctifica piepturile asupra cărora a fostu indreptate, innéca intr'unu generalu sentimentu de iubire tóte recriminatiunile politice, facu a se uitá micile sciziuni; in contra unoru asemenea incercari. tóta Romani'a e aliata pentru a le respinge si reprimá.

(Dupa Timpulu.)

Aflamu că s'au arestatu asta-nópte preste 20 persóne, intre cari fratii Dunca, Haralambie Granda si d. Borsiu.

La perchisitiunea ce s'a facutu acestoru persóne, ni se asicura că s'au gasitu scrisori compromitetóre.

Din capitala mai avemu din 2/14 si 3/15 Dec. intre altele multe, acestea sciri:

— Alegerea noului episcopu. — Colegiulu electoralu pentru alegerea mitropolitiloru si episcopiloru eparchioti, intrunindu-se astadi in sal'a siedintieloru adunarei deputatiloru, a procesu la alegerea episcopului pentru eparchi'a Rómniculu-noulu-Severinu.

Resultatulu alegerei a fostu urmatoriulu:

Votanti 122. P. S. S. archiereulu Bobulescu a obtinutu 96 voturi; P. S. S. Calistratu Orleanu 20 voturi. Archieleulu Bobulescu a fostu proclamatu de episcopu.

— Inaintari in armata. — Monitoriulu de domineca publica mai multe inaintari in armata, facute, precum spusese, cu ocaziunea aniversarei caderei Plevnei. Spatiulu nu ne permite a publicá numele acelor domni ofitieri.

— Cu ocaziunea aniversarei luarei Plevnei, A. S. R. Domnulu a primitu depesie de

felicitare dela M. S. imperatulu Russiei, dela A. S. I. Marele duce Nicolae si dela A. S. principele Bulgariei, esprimandu recunoscinti'a locuitoriloru din Plevn'a, precum si mai multe alte telegrame din diferite localitati.

— O fakta laudabila. — D. Al. Radu, directoru de institutu privatu din Galati, aplaudandu multu mesur'a umanitara luata de ministeriulu instructiunii publice cu trimiterea la Jasi acelor 13 tineri dobrogeni, ar fi dispusu dupa cum ne spune „Vointi'a poporului“, a primí in institutulu d-sale, dela 1 Septembrie viitoriu, doui tineri musulmani, pe cari 'iar desemná ministeriulu. Faptulu se recomanda prin sine insusi si merita a fi imitatu si de alti institutori.

— „Asachi“ este numele unei societati sciintifica-literarie ce s'a instituitu in orasiulu Piatr'a, avendu de scopu:

a) A procurá unu locu de intrunire si ocupatiune intelectuala membriloru sei asupra diverselor ramuri de sciintia si literatura;

b) A comunicá unii altora cunoscintiele lor asupra diverselor materii sciintifice si a discutá asupra lor;

c) A tinea in curentulu progreselor sciintifice pe membrii sei, prin comunicari, dissertatiuni si scrieri;

d) In fine, a aduce in practica si folosulu societati rezultatelu cunoscintieloru si discussiuniloru sale prin publicatiuni.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

Onorate domnule redactoru!

„Trist'a scire, ce cá unu fulgeru a petrunsu până si in acele mai departate unghiuri locuite de romani, de si cam tardiu, ajunse si până la noi, unde umbrele lui Horea si Jancu ne privescu astadi cu dispretiu, anuntiulu prea tristu petrundietoriu despre mórtea unuia dintre cei de ántaiu martiri ai natiunei romane, ne-a desecatu cu totulu mórtea fostului odinóra vice-comite alu comitatului Zarandu Dr. Josifu Hodosiu, pentru repausulu sufletulu caruia, subscrisulu cu cea mai sfasiatore dorere de ánima are onóre a invitá pe toti cunoscutii acestei regiuni, a participá la celebrarea „parastasului“ ce se va tinea in 19 Decembre a. c. in biseric'a gr. cath. din fost'a capitala a numitului comitatu.

Bai'a de Crisiu, 12 Dec. 1880.

Alu d-tale stimatoriu

L. Jancu.

Onorate d-le redactoru!

Cu totu respectulu sunteti rogati a dá locu, in unu numeru proximu de ai diariului ce redactati, urmatóriloru sire:

— Orasci'a, 27 Novembre 1880.

Infiantand de reuniuni preotiesci.

In anulu espiratu s'a ventilatu in mai multi numeri ai „Telegr. rom.“ sublim'a idea de a se infiantá reuniuni preotiesci.

Cu acésta idea a esitu in publicitate d-lu Joanu Mosioiu, parochu gr. or. in comun'a branéna Simonu. Prin infiantarea de atari reuniuni numitulu parochu credea, că si alti domni inpartiali, cá pe lángra alte afaceri, care cadu in sfer'a de activitate a unui preotu cu poteri unite voru delaturá din servitiulu divinuu unele apucaturi, unele obiceiuri ereditate dela preotii betrani, care alterédia multu insemnatatea si form'a servitiului, si a aduce o uniformitate celu puçinu in raionulu infiantindei reuniuni.

Am doritu multu se vediu acésta idea realizata, si acésta cu atátu mai virtosu, că ide'a de asociatiune isi ia unu aventu totu mai puternicu, infiantandu-se diferite reuniuni mai intre tóte clasele de ómeni, cari emulédia intre sine si tóte se silescu a pune man'a pe flamur'a cu inscriptiunea: Sciintia, cultura si progressu. Dar dorere! Acésta idea se vede a fi peritu tocmai cá o planta nobila, ce e incongiurata de buruieni, inainte de a produce fructele sale binefacétóre.

Ar fi prea frumosu, că d-lu parochu J. Mosioiu de nou se vina in contielegere cu d-nii preoti din protopresbiteratulu Branului, de care apartíne, si se puna inceputulu la o atare reuniune, daca nu in unu cercu mai largu, dar celu puçinu intre domni preoti din acelu protopopiatu.

Infiantata dejá, siguru voru aflá imitatori. Acésta afirmatiune a mea o intaresce si faptul, că nu e multu timpu de candu nu amu avutu, séu de si amu avutu, dara nici asociatiuni, adi emulédia mari si frumóse reuniuni pe diferite terene.

Se va para cuiva, carui place a jace in passivitate, că infiantarea de atari reuniuni este impossibila; pe unii cá aceia inse 'i rogu se cugete puçinu, cum inainte cu vreo doue decenii se para impossibila si infiantarea de acele asociatiuni, cari astadi prin staruinti'a si zelulu unoru barbati demni, s'ralucescu cá nisce lucróferi intre celelalte stele. — Unde'i interessu, acolo'i vointia, unde este vointia, acolo este possibilitate.

La scrierea acestoru sire m'a indemnatu acea in-

pregiurare, că participandu la servitiul divin în mai multe comune, spre mirarea mea, am vediat multe intercalaturi în servitiul divin și multe obiceiuri în biserică și unele chiar foarte batetorie la ochi, cari cerendu necesitatea, le potu areta pe calea publicității. Prin atari reuniuni preotiesci acele adaose și caricaturi aru repasi din acele locuri ce nu le compete, și s'ar potea aduce o uniformitatea ce o pretinde spiritul timpului prezentu.

Jlariu Reitu,
invetiatoriu.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Aloisia Fagarasianu nascuta Tiepesiu că soția, cu fii Ovidu și Elvira; Georgiu Fagarasianu că parinte; Joanu, Adolfu, Juliana și Josefina Fagarasianu că frati și sorori; Catinca Tiepesiu că sócra; Joanu Romanu cu soți'a; Joanu Filipu cu soți'a; Alesandru, Augustu și Aurelia Tiepesiu că cumnati și cumnate, în numele lor și alu numerosilor consangeni cu ânima franta de dorere anuncia mórtea neuitatului soțiu, parinte, fiu, frate respective cumnatu

Georgiu Fagarasianu,

jude de tribunalu regescu, — intemplata în 1/13 Decembre. Osamintele repausatului s'au astrucatu în 3/15 Decembre a. c. la 10 óre dem. în cimiteriul romanescu.

Fia-i tierin'a usióra și memori'a binecumentata. Satumare, 1/13 Decembre 1880.

Este și acésta un'a din loviturele infricosiate, care vinu mereu asupra familiiloru nóstre fruntasie. Repausatulu în Domnulu fusese stramutatu la tribunalulu din Satmaru mai multu din prepusu, că și densulu ar fi romanu ce simte romanescu, și se tinea că și cum ar fi exilat.

Pâna candu Dómne blastemulu acesta preste noi! Ceriulu se consoledie cu îndurarea sa pe innocent'a familia remasa.

— (Dela Clusiu. Odinióra și acuma.) Venitul comunu urbane Clusiu cu 26 mii locuitori erá, de ex. pe la 1853 numai 71,812 fl. éra spesele 57,184 fl., prin urmare cu 14,628 fl. mai pușinu decâtu veniturile. Astadi din contra veniturile îi sunt 283.187 fl., spesele 343,579 prin urmare deficitu 60,392 fl. Enorma crescere și diferenția în reu. De altumentrea ori-unde te întorci, anume pe la cetati și orasie, cu pușina esceptiune dai totu de disproportioni cum este acésta.

Orcanu infricosiatu a fostu în Clusiu nóptea din 14 spre 15 Dec., care a causatu daune considerabili în edificie, au smulsu și ruptu mai multi pomi și alti arbori.

Totu în 14 s'a escatu o bataia sangerósa între ungurulu G. Pozsgai și doi fetiori ai sei cu doi fetiori anume Georgie și Joanu Crisianu, din cauza că acestia fiindu cu carale incarcate pe unu dealu, nu au voitu se traga la o parte. S'au batutu cu ciomege (maciuci), în urmarea careia betranulu Pozsgai dupa câteva óre isi dete sufletulu. Cei doi romani sunt arestati și dati în judecata.

Bibliografia.

— Unu Dictionariu romanescu-latinescu-ungurescu de episcopulu Joanu Bobu. 2 tomuri legate. Editiunea Clusiu 1823, se pote procurá prin redactiunea nóstra. Pretiulu 8 fl. Exemplar rarissimum, care nu pote lipsi, anume din bibliotecele nóstre publice.

— Gramatic'a limbii romane, pentru clasele gimnasiale. Carte didactica, autorizata de onor. ministeriu alu instructiunii publice și cultelor, de Stefanu Neagoe, professoru de limb'a latina în liceulu din Bârladu — și de limb'a romana la scól'a normala (pedagogica) a statului, bene-merenti cl. II. Editiunea V. Bârladu, tipografi'a George Catzafany 1881. Pretiulu 2 lei 50 bani. Daca nu ar mai fi altu criteriu, care se vorbésca în favórea acestei carti scolastice, ar fi de ajunsu a se observá, că ea în pușini ani apparú în a cincea editiune.

— Biserica orthodoxa romana, jurnalul periodic eclesiasticu anulu V. Nr. 1 Octobree. Tabel'a materiei: I. Apelu cátra preotii și chrestinii romani orthodoxi, pag. 1. II. Cerintiele societatiei față cu mijlócele de subsistntia, ce ea ofere preotului, pag. 4. III. Profetiile, pag. 11. IV. Metropoli'a Ungro-Vlach. pag. 24. V. Relatiunile între biseric'a orthodoxa și protestanta în secolulu alu XVI, pag. 48. VI. Sumariulu siedintelor st-lui sinodu, pag. 153. Bucuresci, 14 tipografi'a Stefanu Mihalescu, strad'a Covaci. 14. 1880. Acésta publicatiune bisericésca, sistata la câteva luni dupa mórtea primului seu redactoru a episcopulu Ghenadie, se continuá sub conducerea par. arhieru Silvestru B. Pitesteanu, presiedinte alu comitetului.

Abonamentele se facu pe unu anu. Pretiulu abonamentului pe unu anu este de 12 lei n. Abonatiu cari nu voru primi numerile regulatu, voru reclamá la protoiereu, și la casu de a nu primi indestulare, voru reclamá de a dreptulu la redacti'a jurnalului. Pentru

strainatate se va calculá portulu în plusu. Abonamentele în capitala se facu la redacti'a jurnalului, strad'a Principatelor unite Nr. 28; éra în districte la Protoierei, și la biurourile postale. Scrisori nefrancate nu se primescu la redactie.

Autoriile de opere religióse, cari voru tramite la redactiunea acestui jurnalulu câte unu exemplariu, voru avea dreptulu la trei publicatiuni din partea fóiei; și de va fi trebuintia, se va publicá și o scurta analiza asupra operei.

— Aritmetica. Esercitiu practice: Cu frangele decimale și vulgare. Practic'a italiana. Rapórtele și proportiunile. Regul'a de trei simpla și compusa. Calcululu procentelor, rabateloru și alu intereselor. Regul'a societatii simpla și compusa. Calcululu alegatiunei, alu suprafetieloru și alu volumelor cubice. Pentru anii din urma ai scólei primarie. Lucrata de Joanu Dariu, invetiatoriu la scól'a primaria romana din Satu-lungu. Manualu esaminatu de o comisiune de invetiatori și de professori. Brasiovu. Editur'a libreriei Heinrich Zeidner 1880. Pretiulu unu exemplariu bros. 45 cr. Tipografi'a Löw, Gerula & Comp. în Brasiovu.

— Calindariulu bunului economu pe an-comunu 1881 întocmitu de D. Comsia și Eugenu Brote. Cu mai multu ilustratiuni intercalate în textu, anulu V. Sibiu. Editur'a tipografiei Jos. Drotleff. Pretiulu 45 cr. v. a. séu 1 leu n.

Stricatiunea alcoholului.

(Urmare și fine.)

Partea II. Arata influinti'a betiei asupra organismului sociale. Ací auctorulu ajutatulu fiindu de studiele sale vaste și aprofundate în materi'a ce'i stá de înainte, arata cu date statistice, enorm'a, estordinari'a, ne mai audit'a și neinchipuita întindere infricosiata a consumatiunei beuturilor alcoholice, la diferite popóra, cu speciale consideratiune la referintiele climatiche. Coprinsulu prescurtatulu e urmatoriu:

Cá popórale orientali sntt neasemenatu mai cum-patate în beuturi betive, e de a se atribui în parte și prescrielor religióse. Contrariulu stá față cu popórale apusene în partile mai tardiu descoperite, unde inpreuna cu cultur'a s'a primitu de timpuriu și consumarea alcoholului; cá-ci de si ele s'au opusu dela începutu, totusi poft'a de castiguri a europenilor a infrantu resistenti'a lorú asia, cátu americanii indigeni au fostu adusi pâna la nimicire. Totu asia o patira negrii din Afric'a. Ei prin europeni s'au dedatu intru atáta la consumarea „apei de focu“, ardiétorie „Feuerwasser“, în cátu beutur'a ei li s'a prefacutu în pasiune, ce nu se mai pote estermíná. S'a introdusu și în Indi'a orient. prin donni'a englesa. Dara patim'a betiei este mai inradecinata în Australi'a, mai cumplitu de cátu ori-unde în lume; cá-ci acolo a începutu a predominá nu numai vinarsulu introdusu de albi (europeni), ci prin mijlocirea europenilor Rhumulu și Brandi facu beutur'a de tóte dílele a locuitorilor. Comunicatiunea de alcoholu s'a introdusu, ce e dreptu, și în tierile zonei temperate, înse în Spani'a, Portugali'a, Itali'a și Grec'a nu se pote afirmá, cá acea pasiune s'ar fi incuibatu în poporu.

Franci'a a fostu multu timpu un'a din tierile cele mai cumpetate, și numai în deceniile din urma se desvoltá successive poft'a de a bea vinarsu — latinduse mai ántaiu în departamentele neproducátorie de vinu, de ací reulu a petrunsu în cetatile cele mai mari. Pe lângá beutur'a de bere și vinu a înaintatu și fabricarea vinarsului și a beuturii de absintu, care pe lângá o parte mare de alcoholu, contine și substantie veninóse pentru organismu.

Consumulu de vinarsu e latitu foarte tare și în Elveti'a, mai alesu în cantonulu Bern. În monarchi'a austro-unguresca celu mai multu vinarsu se bea acolo, unde locuiescu în comparatiune cu alte tieri, cei mai multi evrei, adeca în Galiti'a, ceea ce se și cunósce în totu modulu pe bietii locuitori.

În tierile climate nordice, în statele unite ale Americii de nordu, consumarea preste mesura a vinarsului s'a începutu în lupt'a de independentia (1773—1783) candu dedandu-se militarij cu vinarsulu, au continuatu a bea și dupa întórcerea dela lupta. Vinulu și berea pe atunci se consumá în mai pușina mesura, éra vinarsulu (Whisky) s'a prefacutu în beutur'a natiunale a poporului americanu, introducându-se dela class'a laboratoriloru pâna în societatile cele mai inalte. Cu latirea acestei beutur'e a crescutu în poporu și numerulu crimelor, în cátu acum $\frac{3}{4}$ parti din crime se comitu în stare de betia.

Britani'a mare simte și mai amaru urmarile consumului de alcoholu, cá-ci fiindu berea prea scumpa, s'au dedatu cu vinarsulu pâna și în cetatile cele mai mari, și mai alesu în Londra, în mesura mare; s'a latitu și la sexulu femeiescu. La an. 1872 erogatiunile pentru alcoholu faceau una parte din venitul totale alu natiunei, pe candu perceptiunile statului pentru spirituóse faceau 30%. În Belgiu, Oland'a și Dani'a vinarsulu s'au introdusu mai tardiu.

Svedi'a și Norvegi'a au fostu dela începutu cele mai cofundate în patim'a betiei, ceea ce se esplica și din clim'a lorú cea rece de média-nópte. Alcoholulu devenise cá o bóla generala. Inse aceste tieri au aretatu mai tardiu, ce pote vointi'a face și ingrijirea buna de poporu. Dela 1830 s'au mijlocitu cele mai inbucurátorie rezultate prin introducerea societatoru de cum-petu, éra regimulu interveni cu asprimea legiloru în contra betiei și prin urcarea darei de consumu. Resultatulu în 20 de ani ajunse la atáta, cátu consumulu éra numai pe jumetate, și s'a sterpitu în cea mai mare parte, în cátu astadi se mai vede numai la classile laboratoriloru din cetati.

În Russi'a vinarsulu (vodka) e beutur'a poporului; patim'a betiei se incuibá pâna și în nobilimea dela curte. Caus'a a fostu regimulu, care tinendu monopolulu pen-

tru coróna, latise totu mai tare spirituósele, ba chiaru și invetiaturile contra betiei erau paralisate. Patim'a de mai înainte nu s'a desradecinatú nici prin stergerea monopolului; beutur'a vinarsulu e bóla poporului și $\frac{3}{4}$ parti din crime se comitu totu din betia.

În Germani'a a esistatu în mare mesura beutur'a de bere; consumulu de vinu remanendu mai cu séma numai în tinuturile producátorie de vinu, mai alesu în claustre și pâna la curti. Cu resbelulu de 30 de ani s'au devastatu viele și s'a introdusu vinarsulu, care cu batai'a de 7 ani se latí foarte tare și spre mare stricatiune. Inse cu începutulu culturii prin scólele poporali, începutu a se micșorá reulu, și astadi Germani'a e una din cele mai moderate. Beti'a de vinarsu mai stá în tinuturile cu fabriche, și în tierile nordice, apoi cá beutur'a de luxu și medicamentu.

În sectiunea urmátoria auctorulu descrie influinti'a blastemata a alcoholismului, a betiei de vinarsu, asupra vietii fizice a omului. Beutur'a necumpatata de vinarsu ruinédiá cu incetulu totu organismulu, tóte functiunile corpului; în acelasiu timpu beti'a ataca și facultatile spiritului, care se tempescu și se trandavescu; multi isi perdu o parte din minte, altii tóta, o parte din ei cadu în nebuni'a ce se dice delirium tremens, pâna ce li se ataca creerii atátu de tare, în cátu trebuie se urmedie mórtea.

Dara incai daca ar suferi numai individulu betivu; bóla inse trece dela betivi în descendentii lorú, și s'a constatatú pâna acum în mii de casuri, cá pruncii generati în betia sunt de regula, daca nu nauci habeuci de totu, celu pușinu grei de capu, lenesi, nepasatori, nesimțitori, lipsiti de orice ambitiune nobila. Acestu blastemu, care trece și în a trei'a generatiune, se cunósce în unele tieri și tinuturi pe poporatiunea întregá, în cátu strainului care petrece pe acolo, i se pare cá are a face totu numai cu ómeni beti.

Cium'a betiei s'a descriu în cei 50 de ani încóce și anume de candu pater Mátew începuse a lucrá în Angli'a și Irlandi'a prin societatile de cumpetu, de ne-numerate-ori, în tóte limbile, în multe milióne de exemplarie si s'au inpartitu pe la tóte persónele câte sciau ceti; totudeauna inse au alergatu și satan'a cu argatii sei printre ómeni, și i'au dusu érase pe calea peirei. De aceea cu cátu satan'a lucra mai cu furia spre a nimici popóra întregi, cu atátu ómenii trebuie se se armedie în contra lui.

Pretiurile cerealeloru

și altoru obiecte de traiu au fostu la

14 Decembre st. n. în Sibiu:

Gráu, dupa cualitati	1 hectolitru	fl. 6.90—7.90
Gráu, amestecatu	1 „	5.40—6.40
Secara	1 „	5.30—5.70
Papusióiu	1 „	2.80—3.20
Ordiu	1 „	3.60—4.—
Ovesu	1 „	1.——2.30
Cartofi	1 „	1.60—2.—
Mazare	1 hectolitru	fl. 9.——10.—
Linte	1 „	11.——12.—
Fasole	1 „	5.——5.50
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	30.——34.—
Untura (unsóre topita)	50 „	36.——40
Carne de vita	1 „	44—46
Oua 10 de	1 „	—25

Calindare pe anulu 1881

cu tramiterea francata sub banda:

Amiculu poporului 55 cr.
Calindariulu Eroiloru romani, cu portrete (calindariu de parete) 22 cr.

Banii sunt de a tramite cu asignatiune postale.

W. Krafft în Sibiu.

• Cura pentru érna. •

Wilhelm's
THE'A CURATITORE DE SANGE
antiartritica și antireumatica

a lui (1) 24 25

Franciscu Wilhelm,

far nacistu în Neunkirchen (Austri'a de jos),

a fostu folosita în foarte multe casuri cu rezultatele cele mai bune, ceea ce se probédia prin mii de scrisori de recunosctia, în contra sioldinei, a reumatismului, a raneloru deschise, în contra reiloru învechite și permanente, a raneloru care puróieza neincetatu, ale bubeloru pe piele, remase din morburu secuale, bubeloru de pe corpu și din fatia, peteloru, bubeloru siphilitice, inflatureloru de ficatu și splina, dureriloru hemoroidale, gabinare, suferinteloru iutensive a nerviloru, a muschiloru și a dureriloru la incheiaturu, greutatiloru de stomacu și de venturi, incuieriloru, ale udului, polutiuniloru, impotentiei la barbati și pótele albe la femei, morburiloru serofulóse, inflaturi ale ghiuduleloru și în contra altoru suferintie. Atestatele la cerere se tramitu gratis.

Pachete inpartite în 8 dose se afla cu pretiu de 1 fl., pentru timbru și pachetare se scotescu 10 cr. Pentru de a se apará de falsificate, se se caute cunoscutele marce brevetate și legalisate în mai multe state.

Se afla de vendiare în Sibiu la d-nii Fried. Thallmayer și I. B. Misselbacher.

• Cura pentru primavara. •

Editoru și redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.